

Jonge nabestaanden en het Anw-gebruik in Nederland

Katja Chkalova

Sinds eind 2007 beschikt het CBS over de bestanden van de Algemene Nabestaandenwet (Anw) over de periode 2005 tot heden. In dit artikel wordt gebruik gemaakt van deze bestanden en wordt een eerste verkenning uitgevoerd naar de gebruikers van deze regeling. In het eerste hoofdstuk wordt de huidige regeling, de ontwikkelingen erin en de Anw-populatie beschreven. Vervolgens gaat dit artikel in op de instroom van de nabestaanden in de Anw binnen een jaar na de verweuwing in de periode 2005-medio 2007.

1. Algemene Nabestaandenwet

1.1 Anw versus AWW

De Algemene Nabestaandenwet (Anw) is ingevoerd in 1996 als de opvolger van de Algemene Weduwen- en Wezenwet (AWW) uit 1959. In de AWW werd er nog impliciet van uitgegaan dat vrouwen financieel afhankelijk waren van hun partner, een gedachte die niet meer helemaal voldoet aan de sociaal-economische situatie van tegenwoordig. Sinds de introductie van de AWW hebben zich namelijk een aantal demografische en sociaal-economische veranderingen voorgedaan. Door de toegenomen vrouwenarbeidsparticipatie zijn steeds meer vrouwen financieel onafhankelijk geworden. Daarnaast gingen er steeds minder mensen trouwen. Het ongehuwd samenwonen als leefvorm kwam steeds vaker voor en werd ook steeds meer maatschappelijk geaccepteerd. Uit een rechterlijke uitspraak in 1988 bleek bovendien dat ook mannen recht hebben op een nabestaandenuitkering. Al deze veranderingen waren voor de SER aanleiding om in 1989 (SER, 1989) met het advies te komen voor herziening van de AWW. Dit advies was de aanleiding voor de toenmalige regering om met het eerste wetsvoorstel te komen voor de Anw in 1991. Na een lang onderhandelingsproces over onder andere de overgangsregeling werd de Anw in juli 1996 van kracht.

Het voornaamste verschil tussen de Anw en de AWW is dat in de Anw samenwonenden en gehuwden gelijk zijn gesteld. Daarnaast zijn de toegangsvoorwaarden voor de Anw aangescherpt. Een nabestaande heeft alleen recht op de Anw als zijn/haar overledene partner voor de Anw verzekerd was. Daarnaast dient men aan één van de onderstaande voorwaarden te voldoen:

- geboren zijn voor 1950, óf;
- een kind hebben onder 18 jaar, óf;
- zwanger zijn, óf;
- voor ten minste 45 procent arbeidsongeschikt zijn.

Voldoet men aan één van de bovenstaande voorwaarden, dan heeft men recht op een Anw-uitkering. Naast de bovengenoemde toegangsvoorwaarden zijn er uitzonde-

Aanleiding onderzoek

Op de top van Lissabon in 2000 hebben de landen van de Europese Unie met elkaar afgesproken een netto arbeidsparticipatiegraad van 70 procent te realiseren vóór het jaar 2010. Dit was één van de afgesproken doelstellingen die Europa tegen die periode tot de meest concurrerende en dynamische kenniseconomieën moet maken. De nationale regeringen hebben deze participatiedoelstelling een serieuze navolging gegeven. Als antwoord op de vraag naar meer participatie zijn er in Nederland in de afgelopen jaren veel hervormingen in onder andere de sociale zekerheid doorgevoerd. Deze hervormingen hebben de omwenteling van een welvaartsstaat naar een participatiestaat in Nederland bewerkstelligd. 'Samen leven samen werken' is het motto van Balkenende IV, iedereen die kan, móet aan de slag. De doelstelling van 70 procent arbeidsparticipatie is inmiddels bereikt en bijgesteld naar 80 procent in 2016 (SER, 2006).

Deze omwenteling van een welvaartsstaat naar een participatiestaat is het antwoord op de maatschappelijke en demografische ontwikkelingen die de betaalbaarheid van de welvaartsstaat onder druk zetten; ontwikkelingen als globalisering, individualisering en vergrijzing. Door zo veel mogelijk mensen aan het werk te houden, probeert men langdurige werkloosheid tegen te gaan. Dit om de kosten die de betaalbaarheid van de welvaartsstaat onder druk zetten, op te vangen. Anderzijds wordt met meer participatie geprobeerd sociale uitsluiting en armoedeval als gevolg van langdurige uitkeringsafhankelijkheid terug te brengen.

De grootste sociale zekerheidsregelingen in Nederland zijn ondertussen hervormd (Ferber, 2008). De arbeidsongeschiktheidsregeling, de WW en de bijstand hebben een transformatie ondergaan en het aantal van deze uitkeringen daalt dan ook gestaag (CBS, 2008). Nu worden ook andere regelingen, waaronder de Algemene Nabestaandenwet (Anw), onder de loep genomen. Onlangs is de Anw in het nieuws gekomen (Volkskrant, 2008; NRC, 2008) met de vraag in hoeverre er binnen deze regeling behoefte is aan een actiever beleid dat mensen sneller helpt om op eigen benen te staan. Deze vraag richt zich voornamelijk op de groep nabestaanden met jonge kinderen. Nabestaanden met kinderen onder 18 jaar hebben namelijk automatisch recht op een Anw uitkering en zijn niet verplicht om te werken of te reïntegreren. Indien iemand met kleine kinderen de regeling instroomt, kan deze persoon jarenlang een beroep doen op een Anw-uitkering, tot het moment dat het jongste kind 18 jaar is. Dit wordt door de beleidsmakers gezien als een mogelijke 'uitkeringsvalkuil'; een situatie waarin iemand jarenlang een regeling krijgt aangeboden en zo langdurig van een uitkering afhankelijk wordt gemaakt. Hierbij geldt dat naar mate men langer in een uitkeringssituatie verkeert, het steeds moeilijker wordt voor deze persoon om (weer) de arbeidsmarkt op te gaan. Concreet wordt er een rouwtermijn voor nabestaanden van twee jaar overwogen, waarna men, met of zonder hulp van de overheid, de arbeidsmarkt (her-)intreedt.

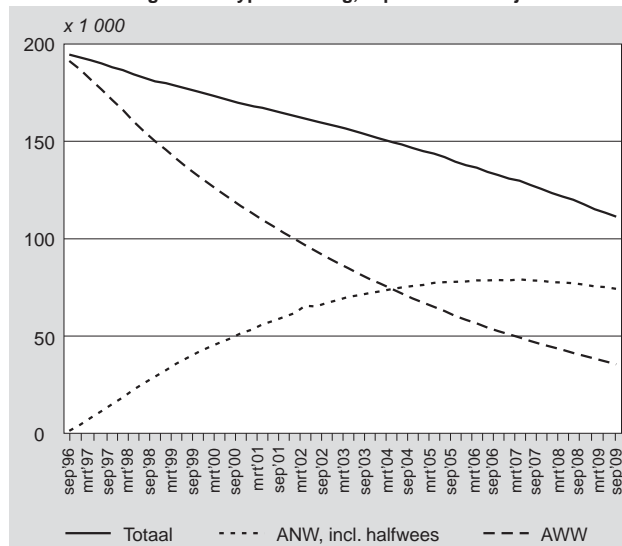
ringen voor nabestaanden die bijvoorbeeld mantelzorg verlenen aan zieken en/of gehandicapten. Een ander voorbeeld van een uitzonderingssituatie zijn nabestaanden van wie de partner overlijdt binnen een jaar nadat zij met elkaar zijn gaan samenwonen of zijn getrouwd. Personen die nog voor de invoering van de Anw recht hadden op een nabestaandenuitkering, hebben te maken met een overgangsregeling en hoeven niet aan de nieuwe toegangseisen te voldoen.

De hoogte van de Anw-uitkering is afhankelijk van het inkomen van de nabestaande. Er geldt een vrijstelling voor inkomsten uit arbeid (zoals loon). Inkomsten in verband met arbeid (bijvoorbeeld een WW-uitkering) worden geheel gekort. De vrijstelling voor inkomsten uit arbeid is 50 procent van het brutominimumloon en een derde van het overige inkomen. Als het bruto-inkomen hoger is dan 2 321 euro (in 2009) bestaat er geen recht meer op een Anw-uitkering. Deze inkomstenstoets geldt ook voor iedereen die voor 1 januari 1950 is geboren. Voor mensen die in de overgangsregeling zitten, en dus nog voor juni 1996 recht hadden op de AWW, geldt een andere inkomstenstoets die bij de overgangsregeling hoort.

1.2 Huidige ontwikkelingen in de Anw

Eind 1996, het introductiejaar van de Anw, werden 193 duizend nabestaandenuitkeringen verstrekt. Twaalf

1. Anw-uitkeringen naar type uitkering, september 1996–juni 2009 ¹⁾

¹⁾ De cijfers van 1996 tot en met 2004 zijn afkomstig van SVB.

jaar later, eind 2008, was dat aantal gedaald tot 115 duizend uitkeringen. Als gevolg van de verscherpte toegangsregels daalt het aantal Anw-uitkeringen met gemiddeld 600 per maand (Chkalova, 2008). Volgens de prognoses van de SVB zal deze trend het komende decennium aanhouden en zal het aantal Anw-gerechtigden dalen

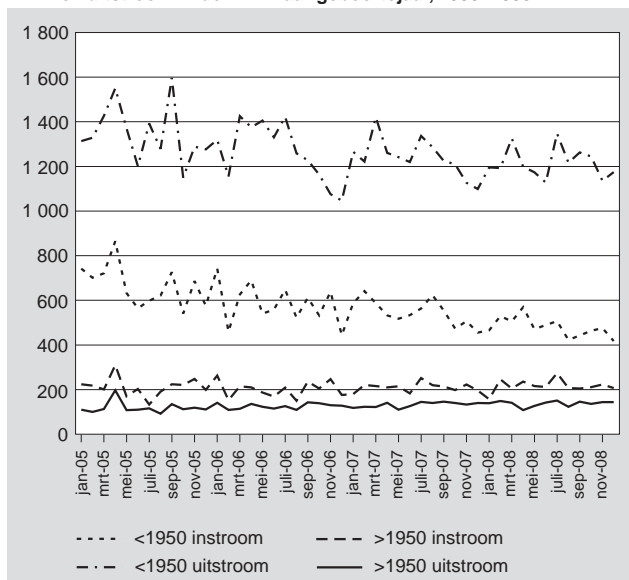
Schema 1

Belangrijkste verschillen tussen AWW en Anw (SVB, 2006)

	AWW	Anw
Leeftijdscriterium	Recht op een uitkering als de nabestaande ouder is dan 40 jaar.	Recht op een uitkering als de nabestaande geboren is voor 1950.
Inkomen	De regeling is inkomensonafhankelijk.	De regeling is inkomensafhankelijk (bij inkomen uit arbeid, in verband met arbeid en in verband met een buitenlandse uitkering).
Arbeidsongeschiktheid	Recht op een uitkering als de nabestaande langer dan drie maanden arbeidsongeschikt is	Recht op een uitkering als de nabestaande langer dan drie maanden voor tenminste 45 procent arbeidsongeschikt is.
Aanwezigheid van minderjarige kinderen	De uitkering bedraagt maximaal 100 procent van het minimumloon.	De uitkering bedraagt maximaal 90 procent van het minimumloon.
Halfwezenuitkering ¹⁾	Een halfwezenuitkering bestond niet.	Een halfwezenuitkering bestaat wel.
Samenwonen	De regeling gold alleen voor gehuwden; indien nabestaande weer ging trouwen werd de uitkering beëindigd.	De regeling geldt voor gehuwden en samenwonenden; de uitkering wordt beëindigd als de nabestaande gaat samenwonen.
Tijdelijke weduwnuitkering	Tijdelijke weduwnuitkering bestond wel.	Tijdelijke weduwnuitkering bestaat niet.
Wezenuitkering	Recht op een uitkering tot 27 jaar als de wees studeert of voor het huishouden zorgt waar zich tenminste één kind bevond dat ook recht had op een wezenuitkering.	Het recht op een wezenuitkering bestaat tot 16 jaar en kan in een aantal gevallen verlengd worden tot 18 of 21 jaar.

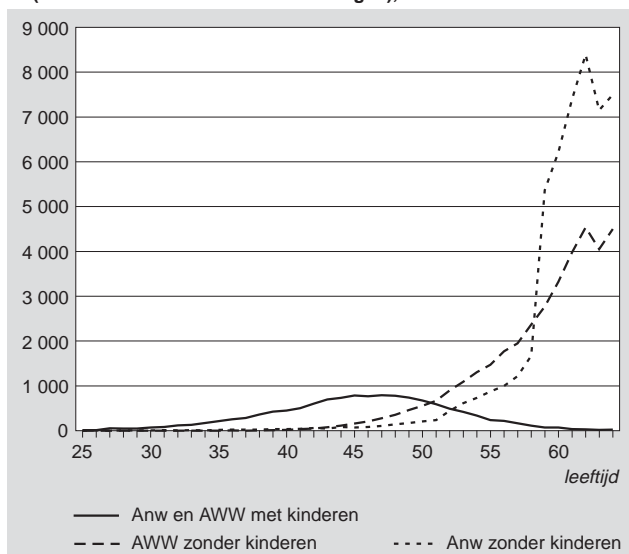
¹⁾ Een halfwees is een kind dat een van de ouders verloren heeft. Een wees is een kind dat beide ouders heeft verloren.

2. In- en uitstroom in de Anw naar geboortjaar, 2005–2008

tot 50 duizend in 2022 (SVB, 2007). Deze aanhoudende daling is vooral het gevolg van de uitstroom van de populatie oud-gerechtigden bij pensionering. Vanaf het tweede kwartaal 2004 is het aantal nabestaanden dat onder de nieuwe Anw-regeling valt groter dan het aantal nabestaanden dat onder de oude AWW-regeling valt. Een andere reden voor een dalend aantal Anw-uitkeringen zijn de verscherpte instroomregels, waardoor de instroom in de Anw steeds beperkter wordt. Op dit moment bestaat de instroom voor 52 procent uit nabestaanden die vóór 1950 zijn geboren en daarom recht op Anw hebben. Deze groep personen wordt vanwege de natuurlijke leeftijdslijm van 65 jaar steeds kleiner, waardoor het aantal nieuwe gevallen gestaag daalt. In 2005 kwamen er nog gemiddeld meer dan duizend nieuwe uitkeringen per maand bij. Drie jaar later zijn dit er nog maar minder dan 900. Vanaf het jaar 2015 zullen dan ook geen mensen meer kunnen instromen

3. Anw-ontvangers van 25 jaar en ouder naar leeftijd (exclusief halfwees- en weesuitkeringen), ultimo 2008

op deze voorwaarde omdat deze groep in dat jaar geheel uit 65-plussers zal bestaan. Gezien het feit dat deze groep het merendeel van de totale instroom in de Anw vormt, zal deze naar verwachting dan ook meer dan halveren ten opzichte van de huidige instroom.

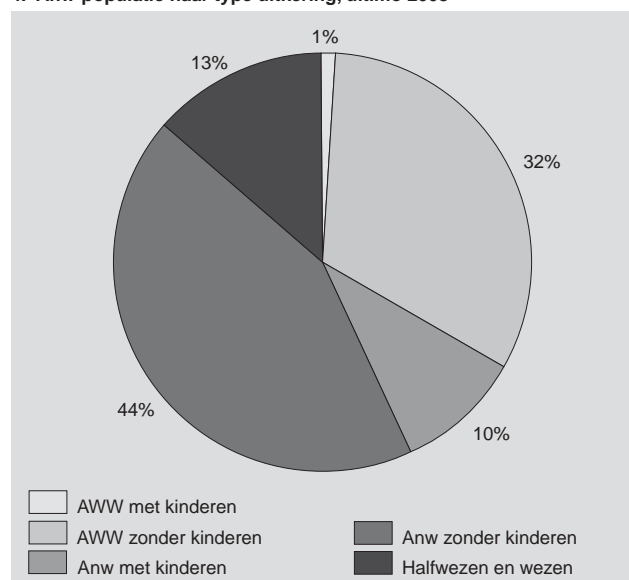
Van de personen die de Anw-regeling verlaten, doet 72 procent dit vanwege het bereiken van de pensioengerechtigde leeftijd. Deze mensen komen dan in aanmerking voor een AOW-uitkering en verliezen hierdoor hun aanspraak op de Anw. Personen van voor 1950 die nu nog de Anw instromen, zullen dan ook weer snel de regeling verlaten.

1.3 Samenstelling van de Anw-populatie

Ultimo 2008 bestond de Anw-populatie voor een groot gedeelte uit personen van 55 jaar en ouder. Slechts 30 procent van alle Anw-uitkeringen gaat naar personen jonger dan 55 jaar. Dit heeft te maken met de gemiddelde leeftijd: de kans op verweduwing neemt namelijk toe met de leeftijd (Alders, 2002). Daarnaast speelt de overgangsregeling voor nabestaanden die voor 1950 zijn geboren een rol.

De Anw-populatie bestaat voor 67 procent uit nabestaanden die ingestroomd zijn na de invoering van de Anw. Een beperkt deel van de totale Anw-populatie betreft halfweesen weesuitkeringen. Deze uitkeringen aan kinderen vormen respectievelijk 12 en 1 procent van het totaal aantal uitkeringen. De rest van de uitkeringen gaat naar nabestaanden met kinderen of alleenstaande nabestaanden. De meeste nabestaanden hebben geen minderjarige kinderen in het huishouden. Dit is logisch gezien de wat hogere gemiddelde leeftijd van de nabestaanden. De groep met kinderen vormt op dit moment slechts 11 procent van de totale Anw-populatie. De meeste personen in deze groep zijn tussen 40 en 50 jaar oud. Van de groep Anw-gerechtigden met kinderen zijn er 2 260 nabestaanden jonger dan 40 jaar, ofwel 2 procent van de totale Anw-populatie.

4. Anw-populatie naar type uitkering, ultimo 2008

2. Nabestaanden en de kans op een Anw-uitkering binnen een jaar

2.1 Onderzoekspopulatie: nieuwe nabestaanden

Deze paragraaf gaat in op de periode kort na verweduwing. De analyse is gebaseerd op 49 duizend personen van wie de partner in de periode april 2005 tot en met juli 2007 is overleden (voor meer informatie over de afbakening van de onderzoekspopulatie zie Technische toelichting).

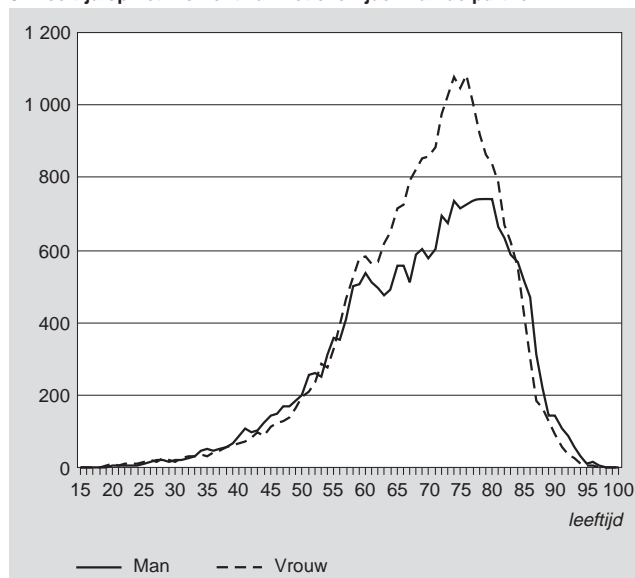
Van de 49 duizend onderzochte nabestaanden, was de overgrote meerderheid (bijna 34 duizend) op het moment van het overlijden van de partner 65 jaar of ouder. De resterende 16 duizend personen, allen jonger dan 65 jaar, vormen de onderzoekspopulatie in dit hoofdstuk.

Zowel voor 65-plussers als voor de jongere populatie nabestaanden geldt dat er meer vrouwen zijn dan mannen. Van de groep nabestaanden jonger dan 65 jaar behoort 71 procent na het overlijden van de partner tot een eenpersoonshuishouden en heeft 13 procent een huishouden met minderjarige kinderen. De rest van de nabestaanden behoort tot een meerpersoonshuishouden zonder minderjarige kinderen. Onze onderzoekspopulatie bevat dus 2 duizend nabestaanden onder 65 jaar met minderjarige kinderen in het huishouden.

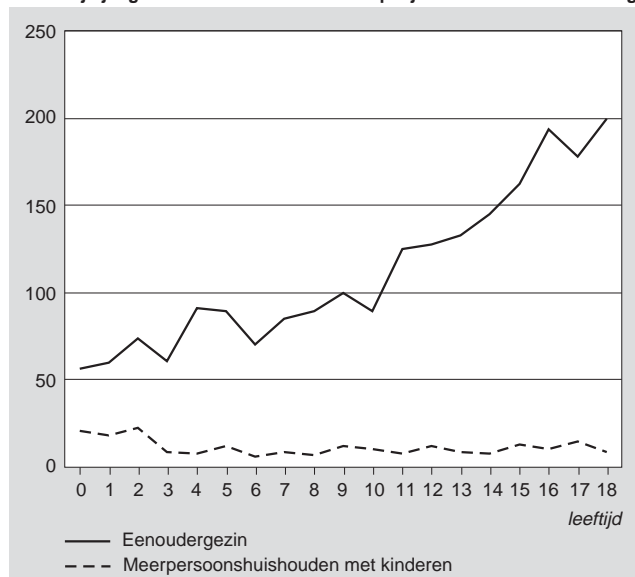
De meeste nabestaanden, grotendeels vrouwen, verliezen hun partner na hun 65-ste. In de leeftijdscategorieën tot 55 jaar en boven 85 jaar zijn er daarentegen meer weduwnaars dan weduwen. Omdat er op jongere leeftijd meer weduwnaars dan weduwen zijn, is het percentage weduwnaars met minderjarige kinderen hoger dan dat van de weduwen in onze onderzoekspopulatie, respectievelijk 17 en 12 procent.

Van de jongere nabestaanden (65-minners) is 15 procent allochtoon. In deze groep heeft men vaker dan onder autochtone nabestaanden minderjarige kinderen in het huishouden. Een op de vijf allochtone weduwnaars heeft minstens een minderjarig kind in het huishouden. Bij allochtone vrouwen is dat een op de zes. Bij autochtone nabestaanden bedraagt het aandeel gezinnen met minderjarige kinderen 13 procent bij mannen en 8 procent bij vrouwen.

5. Leeftijd op het moment van het overlijden van de partner

6. Leeftijd jongste kind in het huishouden op 1 januari na de verweduwing

Staat 1
Nabestaanden naar type huishouden na het overlijden van de partner

	Totaal	Eenpersoonshuishouden	Meerpersoonshuishouden zonder kinderen	Meerpersoonshuishouden met kinderen	Eenouderhuishouden	Huishouden overig
Totaal	49 420	42 040	4 020	210	1 930	1 220
mannen	22 820	18 790	2 220	120	1 120	570
vrouwen	26 600	23 250	1 800	90	810	650
Jonger dan 65 jaar	15 810	11 300	2 430	110	1 890	90
mannen	7 750	5 180	1 370	60	1 090	50
vrouwen	8 060	6 120	1 060	40	790	40
65 jaar en ouder	33 610	30 740	1 590	100	40	1 130
mannen	15 060	13 620	850	50	30	520
vrouwen	18 540	17 130	740	50	20	610

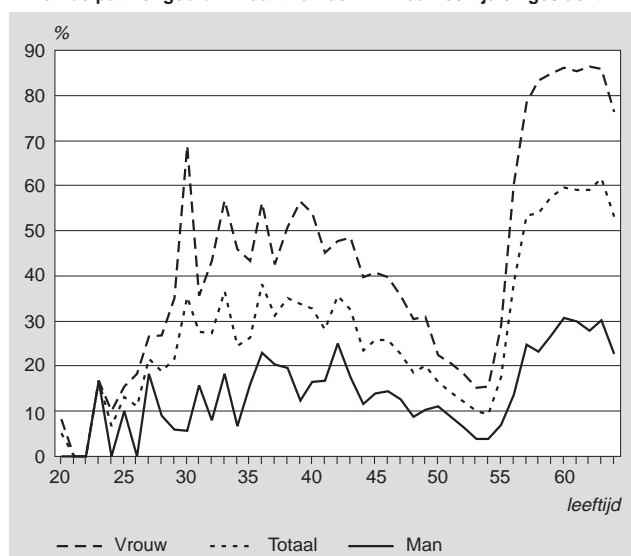
De groep eenoudergezinnen vormt ruim 12 procent van de totale onderzoekspopulatie. Van deze personen is 58 procent man. Nabestaanden met jonge kinderen zijn logischerwijs jonger dan de gemiddelde nabestaande: 69 procent is jonger dan 50 jaar. De gemiddelde leeftijd van het jongste kind in deze eenoudergezinnen bedraagt iets meer dan 10 jaar. Nabestaanden met kleine kinderen komen minder vaak voor dan nabestaanden met wat oudere kinderen, ook dit hangt samen met de gemiddeld wat hogere leeftijd van de nabestaanden.

2.2 Het gebruik van de Anw¹⁾

Van onze onderzoekspopulatie ontving bijna 41 procent binnen een jaar na het overlijden van de partner een Anw-uitkering. Nabestaanden in de leeftijdscategorieën 30 tot 45 jaar en 55 jaar en ouder hebben vaker een Anw-uitkering dan andere leeftijdscategorieën. Dit heeft te maken met de toegangscriteria die de Anw kent. In de leeftijdscategorie 30 tot 45 jaar hebben mensen vaker te maken met minderjarige kinderen dan in de oudere leeftijdscategorieën. De aanwezigheid van minderjarige kinderen is namelijk een van de voorwaarden om de Anw-uitkering te krijgen (zie paragraaf 1.2). Naarmate men ouder wordt, stijgt ook de leeftijd van de kinderen in het huishouden waardoor steeds minder nabestaanden om deze reden gebruik kunnen maken van de Anw. Vanaf 55 jaar stijgt het gebruik weer sterk. Dit heeft te maken met de toegangsregel die elke nabestaande geboren voor 1 januari 1950, toegang verschaft tot de Anw. Opvallend is dat voornamelijk vrouwen hiervan gebruik maken. Dit zou erop kunnen wijzen dat de meeste mannen een baan hebben. De Anw is namelijk inkomensafhankelijk, waardoor het recht op een uitkering vervalt indien men een bruto-inkomen uit arbeid heeft van meer dan 2.321 euro (bedrag geldt voor 2009). Ook onbekendheid met de regeling kan een reden zijn dat mannen de Anw minder gebruiken.

Mannen en vrouwen van alle leeftijdsklassen laten een verschillend beeld zien bij het gebruik van de Anw binnen

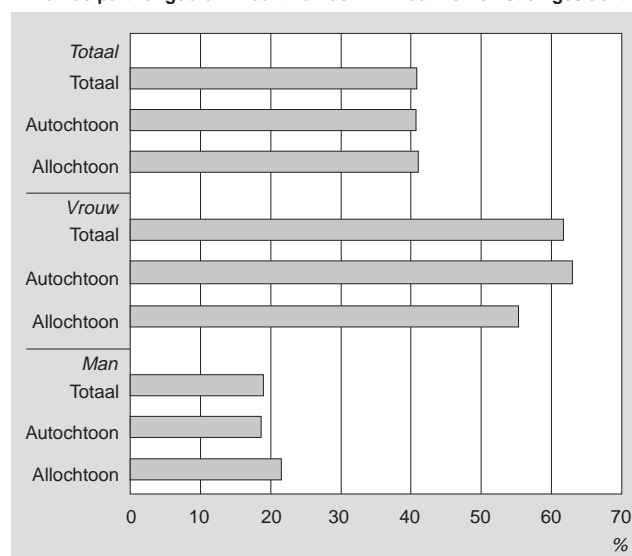
7. Percentage van de nabestaanden dat binnen een jaar na het overlijden van de partner gebruik maakt van de Anw naar leeftijd en geslacht

een jaar na verweeduwing. Slechts 19 procent van alle mannelijke nabestaanden maakt hier gebruik van, terwijl van hun vrouwelijke lotgenoten meer dan de helft (61 procent) dat doet. Dit verschil komt voornamelijk voor rekening van de vrouwen die ouder zijn dan 55 jaar. Van deze groep vrouwen doet meer dan 80 procent een beroep op de Anw, van de mannen van die leeftijdsklasse slechts 30 procent.

Opvallend is het 'gat' tussen 45 en 55 jaar bij zowel mannen als vrouwen. Personen die in deze leeftijdscategorie hun partner verliezen, maken vrijwel geen gebruik van de Anw. Dit heeft te maken met de regelgeving. Deze mensen zijn na 1950 geboren en komen dus alleen in aanmerking voor de Anw als ze voor ten minste 45 procent arbeidsongeschikt zijn of minderjarige kinderen hebben. Omdat dit laatste op deze leeftijd minder vaak voorkomt, is het aannemelijk dat de Anw-gebruikers in deze leeftijdscategorie voornamelijk arbeidsongeschikt zijn. Dit verklaart de lage intensiteit van het Anw-gebruik in deze leeftijdscategorie.

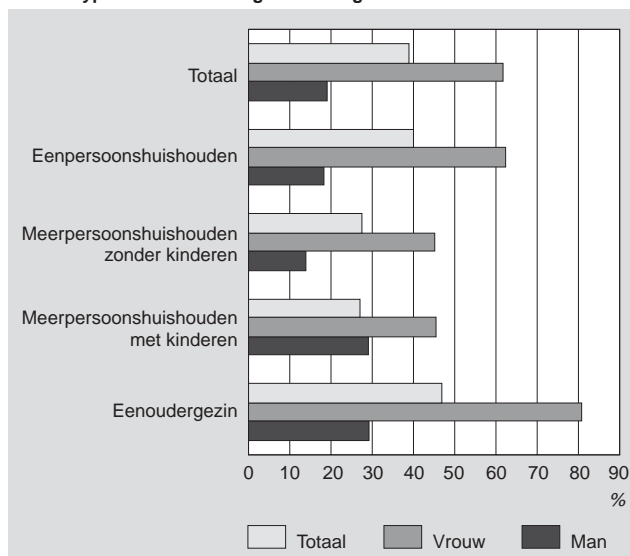
8. Percentage van de nabestaanden dat binnen een jaar na het overlijden van de partner gebruik maakt van de Anw naar herkomst en geslacht

Onder allochtone vrouwen wordt minder vaak aanspraak gemaakt op de Anw binnen een jaar na het overlijden van een partner vergeleken met de autochtone vrouwen. Bij allochtone weduwnaars is dit percentage juist hoger dan bij autochtone mannen. Dit hogere Anw-gebruik bij allochtone mannen komt doordat er vaker sprake is van een huishouden met minderjarige kinderen. Zowel onder allochtone mannen als onder allochtone vrouwen komt een hoger percentage nabestaanden met minderjarige kinderen in het huishouden voor.

Opvallend is het verschil tussen het Anw-gebruik door alleenstaande moeders en door alleenstaande vaders. Meer dan 80 procent van alle vrouwen met minderjarige kinderen in onze onderzoekspopulatie maakt gebruik van de Anw terwijl bij alleenstaande vaders dit aandeel slechts 30 procent bedraagt. Dit verschil tussen mannelijke en vrouwelijke nabestaanden speelt ook bij andere gezinsvormen.

9. Gebruik van de Anw binnen een jaar na het overlijden van de partner naar type huishouden en geslacht nabestaande

3. Conclusie en discussie

Als gevolg van de strengere toegangsregels voor de Anw ten opzichte van zijn voorganger de AWW, daalt het aantal Anw-uitkeringen al 12 jaar achtereenvolgens. Enerzijds stromen oud-gerechtigden de regeling uit, hoofdzakelijk omdat zij het 65ste levensjaar bereiken. Anderzijds komen steeds minder personen in aanmerking voor deze regeling, waardoor de instroom een dalende lijn vertoont. Personen die voor 1950 zijn geboren en hierdoor aanspraak kunnen maken op het nabestaandenpensioen vormen op dit moment nog een grote meerderheid binnen de groep Anw-gebruikers. Dit komt doordat deze groep ouder is en de kans op verweduwing hierdoor toeneemt. Deze groep verlaat echter binnenkort de Anw omdat de pensioengerechtigde leeftijd bereikt wordt. Vanaf 2015 bestaat deze cohort uitsluitend uit 65-plussers.

In dit artikel zijn personen in de leeftijdscategorie 15 tot 65 jaar onderzocht die nabestaande werden in de periode april 2005–juli 2007. Bijna 40 procent hiervan deed binnen een jaar na het overlijden van de partner een beroep op de Anw. Dit percentage verschilt echter per leeftijdscategorie en geslacht en hangt samen met de toegangsvoorwaarden van de Anw. Bij weduwen die gebruikmaken van de Anw speelt de voorwaarde om geboren te zijn voor 1950 het vaakst. Weduwnaars komen daarentegen vaker in de Anw terecht doordat zij minderjarige kinderen hebben. Deze verdeling manifesteert zich ook in de leeftijdsverdeling van het gebruik van de Anw. Het intensievere gebruik in de leeftijdscategorieën tot 45 en na 55 jaar bevestigt de bevinding dat de meeste Anw-gerechtigden om twee redenen in aanmerking komen voor de Anw. Daarnaast onderschrijft dit de verklaring dat de redenen verschillen tussen weduwen en weduwnaars.

Een andere opvallende conclusie van dit onderzoek is dat een grote groep mannen geen uitkering ontvangt. Het betreft hier mannen die voor 1950 zijn geboren en daardoor in aanmerking komen voor de Anw. De mogelijke reden van dit niet-gebruik is een te hoog inkomen uit arbeid. Terwijl de daadwerkelijke arbeidsparticipatie van deze leeftijdsgroep nog geen 50 procent bedraagt

(Janssen en Souren, 2009) ontvangen veel mensen in deze leeftijdscategorie een prepensioenregeling. Deze regeling wordt ook gezien als inkomen uit arbeid. De onbekendheid met de regeling bij de mannelijke groep nabestaanden kan echter ook een rol spelen bij het minder intensieve gebruik van de Anw.

Vanaf 2015 kan niemand op leeftijdsgronden aanspraak maken op de Anw, zoals dat nu het geval is. Iedereen moet dan aan de strengere eisen van de Anw voldoen. Als gevolg hiervan zal het aandeel eenoudergezinnen in de totale Anw-populatie naar alle waarschijnlijkheid toenemen, zodanig dat deze groep op een bepaald moment de meerderheid vormt. Onderzoek naar deze groep nabestaanden is dan ook essentieel om tot een doeltreffend en duurzaam beleid te komen. De resultaten in dit artikel bieden een indicatie van de instroomkansen van nabestaanden in de Anw. Deze resultaten vormen de eerste stap in het onderzoek naar nabestaanden met kinderen. Andere belangrijke maar onbeantwoorde vragen betreffen de arbeidsparticipatie van de nabestaanden: wie stopt met werken na het overlijden van de partner en wie gaat juist aan de slag na deze dramatische gebeurtenis? Wat was de situatie van de nabestaanden voor het overlijden van hun partner? De antwoorden op deze vragen geven inzicht in wat er zich afspeelt rondom een overlijdensgeval in (jonge) gezinnen. Een andere belangrijke vraag is in hoeverre er sprake is van een 'uitkeringsvalkuil' bij nabestaanden met kinderen? De analyse van de uitkeringsduren bij Anw-gerechtigden zal hier een antwoord op kunnen geven. De resultaten van deze aan te bevelen onderzoeken in combinatie met de in deze bijdrage gepresenteerde uitkomsten geven een compleet en evenwichtig beeld van de nabestaanden in Nederland. Dit beeld kan vervolgens als basis dienen voor beleidsvorming op dit gebied.

Technische toelichting

Methoden

In het eerste gedeelte van het onderzoek werd de Anw-populatie beschreven en de in- en uitstroom daarin in kaart gebracht. Hiervoor is gebruik gemaakt van de Anw-bestanden. In het tweede gedeelte van dit onderzoek is gekeken naar de instroomkansen van de nabestaanden. Hiervoor werden de Anw-bestanden gekoppeld aan andere bronnen, namelijk het CKP-bestand en het huishoudenbestand. Omdat de Anw-bestanden vanaf verslagjaar 2005 tot en met medio 2008 beschikbaar zijn is onze onderzoekspopulatie beperkt tot de groep die in de periode april 2005 tot en met juni 2007 een partner heeft verloren. Voor de selectie van deze groep nabestaanden hebben wij eerst het CKP-bestand gebruikt om de personen die in deze periode overleden zijn te selecteren. Dit waren ruim 311 duizend mensen. Vervolgens is het huishoudenbestand gebruikt voor de selectie van de eventuele nabestaanden. In het huishoudenbestand heeft elk persoon een huishoudennummer dat voor elk huishouden uniek is. Daarnaast geeft het huishoudenbestand de positie van de overledene persoon in het huishouden weer. Zo konden de partners van de overleden personen geselecteerd worden.

Dit waren personen met het kenmerk 'partner in het huishouden' en natuurlijk hetzelfde huishoudennummer als de overleden persoon die voor het overlijden ook het kenmerk 'partner in het huishouden' had. Uiteindelijk zijn er 49 duizend personen geselecteerd van wie de partner in de periode april 2005 tot en met juli 2007 is overleden.

CKP-bestand

Voor dit onderzoek is gebruik gemaakt van het volumebestand Centraal Koppelbestand Personen (CKP) dat alle personen bevat die van januari 1995 tot januari 2009 in Nederland woonden en dus ingeschreven waren/zijn/geweest in de Gemeentelijke Basis Administratie (GBA).

Anw-bestanden

De cijfers in de Anw-bestanden zijn gebaseerd op de registratie van de Sociale Verzekeringsbank (SVB). De bestanden worden gekoppeld aan andere bronnen binnen het CBS.

Huishoudenbestand

De Huishoudensstatistiek geeft informatie over het aantal particuliere huishoudens op 1 januari, onderscheiden naar samenstelling. Tevens geeft deze statistiek informatie over het aantal personen in particuliere en institutionele huishoudens op 1 januari. Huishoudenbestanden bevatten informatie over het type huishouden en de plaats die iemand inneemt binnen het huishouden.

Type huishouden

Het type huishouden na de verweduwing betreft de situatie op 1 januari van het jaar volgend op het jaar waarin de partner is overleden. De volgende categorieën komen voor:

- Eenpersoonshuishouden;
- Meerpersoonshuishouden zonder kinderen; deze categorie bestaat uit gehuwde en ongehuwde personen zonder thuiswonende minderjarige kinderen.
- Meerpersoonshuishouden met kinderen; deze categorie bestaat uit gehuwde en ongehuwde personen met thuiswonende minderjarige kinderen. Meerpersoonshuishouden met kinderen met de leeftijd van het jongste kind 18 jaar en ouder zijn gerekend tot de categorie meerpersoonshuishouden zonder kinderen.

- Eenoudergezin; Eenoudergezin met de leeftijd van het jongste kind 18 jaar en ouder zijn gerekend tot de categorie meerpersoonshuishouden zonder kinderen.
- Overig; deze categorie bestaat uit overige huishoudens en institutionele huishoudens.

Literatuurlijst

Alders M. (2002, december). *Verweduwing*. CBS Index, nr. 10.

CBS (2008, juni). *Personen met een uitkering, 2003–2007*. Maatwerktabel: www.cbs.nl

Chkalova, E. (2008, november). Nabestaandenwet stroomt leeg. *CBS-Webmagazine*.

Ferber, T. (2008). Personen met een uitkering. *Sociaal-economische trends*, 2008/1.

Janssen, B., en M. Souren (2009). Naar een arbeidsdeelname van 80 procent in 2016. *Sociaaleconomische trends*, 2/2009.

NRC handelsblad (2008, 1 december). *Aboutaleb wil weduwen weer sneller aan werk*.

SER (1989). *Advies herziening AWW*. SER Adviezen, nr. 1989/08. Den Haag: SER.

SER (2006). *Welvaartsgroei door en voor iedereen: advies over het sociaal-economisch beleid op middellange termijn*. SER Adviezen, nr. 2006/08. Den Haag: SER.

SVB (2006). *Kwartaalbericht AOW, ANW en AKW, 1/2006*.

SVB (2007). Meerjarenramingen 2007 tot en met 2022 van het aantal gerechtigden en toegekende pensioenen per vestiging. In: *Kwartaalbericht AOW, ANW en AKW, 4/2007*.

De Volkskrant (2008, 1 december). *Aboutaleb wil nabestaanden eerder aan werk hebben*.

Noot in de tekst

- ¹⁾ Bij het berekenen van het Anw-gebruik zijn halfwezenen wezenuitkeringen buiten beschouwing gelaten.